

za prid ene in druge reči govoriti. Kaj pa bo govoril, če brati ali pisati ne zna, če clo nič ne vé, kaj nova vlada (konstitucija) veléva, kaj nasproti prepové, kaj sme, kaj ne sme biti i. t. d.

Če je kdo rokodellec (antverhar), si take bukve preskerbí, ktere so za njegovo rokodelstvo potrebne, jih bere, premišljuje, in poskuša, de se bolj v svojim rokodelstvu izučí, in tudi zvé, kar so vunanji rokodelci znajdili.

Če je pa kdo kmetovavec, mu je branje tudi posebno koristno, kér se iz nekterih bukev veliko dobriga lahko naučí, in lahko spozná, de se staro kopito (stara navada) mora popraviti, ali pa novo narediti, to je, stare drevesa obžagati, stare suhe veje otrebiti, de se staro drevó zopet pomladí, ali pa de se namest starih, posekanih dreves, nove, mlade drevesa zasadijo, de se mora namest plitvo, globoko orati ali prekopavati, iz pašnikov ali gmajn njive in travniki narediti, in živino v hlevu rediti, de se več gnojá, in potem več žita pridobi, namest vozkih krajev (ogonov) po različnosti sveta tudi široke delati, kér po razorih se malo perdela. Zvedil bo iz bukev, kakó se živina bolj zdrava ohrani, ali če zbolí, kakó se zopet ozdraví; kér na tem je kmetovavcu veliko ležeče. Kakó se vse to napravi in stori, to nam Novíce in druge za ta namén spisane bukve popíšejo, in kmetovavec takiga popisvanja nar bolj potrebuje, de opusti slabe stare navade, de si zamore več pridelati in premožnejši in bogatejši postati. Zató pa je treba, de se brati naučí.

Če je kdo hlapec ali dekla, saj ob nedeljah in praznikih kakšne poštene bukve bere in si kratki čas dela, ali se v kersanskim nauku še bolj učí, bolj zvesto svoje delo in službo opravlja, in se okoli ne potépa.

Če je kdo bolan, kdo bo zmiram pri njem stal, in mu kratki čas delal; — če zna brati, si okrajša dolge ure, če take bukve bere, ki ga tolažijo.

Ki tedaj še brati ne znate, ne zamudite brati se naučiti, ali saj mladini pripustite, de se brati naučí!

Kér pa tega mojiga spodbujanja ravno tisti brali ne bojo, za ktere je pisano, tedej prosim, de naj tisti, kteri bodo to brali, takim oznanijo ali jim beró, kteri še brati ne znajo, kterim pa je to pisanje namenjeno, de se zbudijo, in de spoznajo koristnost branja za se ali za svojo družino, posebno za otroke. Naj bi starši in gospodarji saj pozimski čas mladine ne zaderževali brati se učiti, kér je taka lepa prilika, de lahko v šolo, ali h kterimu drugimu v nauk grejo; — eno ali 2 uri na dan se veliko domá ne zamudí, vunder pa zna to otrokam za celo njih življenje v veliki prid biti!

—c.

Čast, komur čast gré.

Vsak omikan človek vé, de je pred nekimi léti nek naravoslovec Dagu erre po iménu znajdel: obraz vsake reči na rudnínske ploše samó s pomočjó sončnih žarkov, ktere je skozi temnico (camera obscura) na imenovano plošo napeljal, vtisniti, takó de v malo trenutkih je bil natanjčni obraz človeka, drevésa, hiše i. t. d. na ti plošici vtisnjen in takó vsaka reč vpodobljena.

Naš rojak, častiti gosp. kaplan Janez Puhar, bistróumen naravoslovec, pa je znajdel na prav lahko vižo tudi s pomočjó sončnih žarkov obraze vpodobovati ne na drazih rudninskih plošah (Metallplatten), ampak na steklenih (glaznatih) plošah, in je že več taci podob napravil, med kterimi na priliko cerkev in farovž v Bledu očitno spričujeta, de gosp. Puharjeva znajdba je imenitna znajdba. On imenuje te podobe „svitlopíse“ (Hyalotypie, Transparente Glasbilder) in si še vedno prizadevuje, to znajdbo na nar višji stopnjo popolnamosti povzdigniti.

Gospod Ferd. Schmidt je v 15. shodu natoroslovcov v Ljubljani 14. kimovca t. l. te znajdbe umetniga Krajnca s živo besedo spomnil in povédal, de je gosp. Puhar pripravljen mnogoterih takih podob po naročilu napraviti, ako se mu reč ali kraj oznanita, ki jo kdo vpodobljeno želi. Gosp. Albin Jenko v Ljubljani (Schustergasse Nr. 170) prejema take naročila in dajé natanjčniji izvedenja.

Mi pa spomnimo v „Novicah“ te znajdbe posebno s tem naménam, de se našimu rojaku pervenstvo te znajdbe ohrani, in de ne bojo kdaj naši nasledniki to znajdbo, če se jim iz družih krajev oznani, kot ptujo znajdbo občudevali, ampak de bojo vedili, de je svitlopíse na steklene ploše naš rojak gosp. Puhar znajdel — in de se takó čast iznajdnika ohrani.

Nov davk od sladkora (cukra).

Minister denarstva g. Kraus je presvitl. Cesarju nasvetoval, de se ima tudi sladkor (cuker), ki se v domačih avstrijskih fabrikah iz bele pése (Runkelrüben) dela, z davkam obložiti. Gosp. minister nalogo tega noviga davka v svojim nasvetu takóle opravičuje: „Denarne potrebe silijo neprenehama po novih pripomočkih iskati. Poprej, ko se še ni toliko sladkora vsako leto v domačih fabrikah napravljalo, ga je prišlo več iz ptujih dežel, od kteriga se je pa moglo na meji vvožni col odrajtovati, ki je deržavni denarnici vsako leto veliko tavžent goldinarjev vergel, ki ji zdej niso več na dobro prišli. V sačetku — pravi g. minister — ni hotlo deržavno vladarstvo od novih domačih fabrik davka za sladkor pobirati, dokler se niso terdno ustanovile in pripomógle; zdej naj se pa le davk naloží na izdelani sladkor, in scer na vsak funt domačiga sladkora 1 krajcar, tedaj na cent 1 gold. in 40 krajcarjev, — col od ptujiga siroviga sladkora naj se za cent od 7 gold. in pol povikša na 8 gold., — vvožni col za cent ptujiga očišeniga sladkora pa naj se poniža od 18 gold. na 16 gold., in sladkorne moke na 12 gold., za sladčico (sirup) naj se za zdej vvožnina na 5 gold. postavi“.

Presvitli Cesar so 12. t. m. poterdili ta novi davk. — Po poveršnim prerajtu bo ta davk v celim cesarstvu okoli 516,000 gold. vsako leto vergel.

Novičar iz Ljubljane.

V nedeljsko risarsko šolo za mlade rokodelce: tesárje, mizarje i. t. d., ki jo je pred nekimi léti obertniška družba (Industrie-Verein) v izbah kmetijske družbe v Ljubljani (v Salendrovih ulicah) ustanovila, hodi to zimo toliko učencov, de skoraj prostora zmanjkuje. Njih učenik, gosp. Joahim Oblak, se práv pridno obnaša, in jim létas v domačim jeziku tudi práv umevno pervíne geometrije na tabli risa in razlaga. Práv bi bilo, ko bi gosp. udje te družbe včasih v to šolo stopili, de bi vidili, de njih létni doneski niso zaverženi, ampak dobro obernjeni, — želimo pa tudi, de bi tisti, ki vedno le zabavljajo, čeravno jim za nič ni mar, kar je v prid dežele, — to šolo obiskali in se prepričali, de se marsikaj koristniga godí, kar se jim še ne sanja ne. — Čeravno je že 3. del „občniga deržavniga zakonika na svitlo dan, smo dobili v Ljubljano še le 2. del! Radovedni smo po njem ségli, viditi, kako je 2. del napravljen — in reči moramo, de nam je že veliko bolj všeč, kakor 1. del. Kakor smo tedaj pervikrat odkritoserčno rekli, de nam 1. del ni po volji bil, ravno tako odkritoserčno danes rečemo, de je 2. del dober, in če bojo gosp. predstavljavci v naslednjih delih v ti meri napredovali, bo slo-

venski „zakonik“ kmalo izverstno delo. „Vsak začetek je težak — je star in resničen pregovor, in postave mnogoverstniga obsežka (ne „zadržaja“ po slovensko Rückhaltes) poslovenovati, ni kaka kaj bodi reč. Gospodje! le po ti poti naprej, in zmirej glajši in umevniši Vam bo tekla beseda! Z veseljem pričakujemo 3. dela. — Te dni je prišlo na svitlo tudi vladno naznanilo zastran nove razdelitve krajske kronovine v sodne kantone, kantonske glavarstva in davkne kantone s povabilam, de, če se ima ktera srenja zoper to osnovo pritožiti, naj svojo pritožbo v osmih dneh po razglašenju srenjskim predstojnikom v pisarnicah kantonskih komisij ali z besedo ali po pismih na znanje da; poznejši pritožbe se ne bojo porajtale. Škoda de se je v natisu tega oznanila več pomót vrinilo, ki se bojo mogle popraviti. —

Novičar iz mnogih krajev.

Časopisi niso v stanu dovelj povedati, s kakšno slavo in s kakšnim veseljem so v Pragi Cesarja sprejeli in od pondeljka do petka gostovali. Prago zapustivši so se podali Cesar v Linc, kjer so jih Linčanje 24. t. m. z ravno tako častjo sprejeli. V pondeljek so pričakovali Dunajčanje Cesarja nazaj, ki bojo — kakor se čuti — zdej zapustili svoje prebivališče v Schönbrunu zunaj Dunaja, in se v cesarski grad v mesto preselili. Dunajčanje pričakujejo, de bo po tem konec vojaške obseje prestolniga mesta, in vsi imenitniši Dunajski časopisi se že dolgo časa neprenehama za vzdigo obséje potegujejo; začeli so tudi gospode ministre opominjati, de se zmirej bolj čas bliža za poklic državniga zbora na Dunaj, kakor so ga presvitli Cesar obljubili, — de naj bi tedej gosp. ministri ročno vse tiste reči izpeljali, ki morajo državnemu zboru naprej iti. — Za preiskovanje in spoznanje zemljá in kamnin avstrijskiga cesarstva so ustanovili Cesar po ministerskim nasvetu zemljoznanski državni inštitut, kterimu so podelili za vsako léto 31,000 gold. — Na Dunaji zbrani Slovani so 24. t. m. dokončali besednjak pravoslavskih in vradnih slovan-skih besedi (to je, besedi, ki se bojo imele prihodnjič pri razglašenju postav, v kancelijah i. t. d. rabiti). Besednjak, ki obderži 8000 besed, se bo v Pragi natisnil. — Na Ogerskim in Erdeljskim pridno sožigajo Košutove bankovce; v okolici Sibinski so jih do 16. t. m. sožgali za 1.114,657 gold., v Segedinu 7. t. m. za 148,927 gold. Vunder — kakor se v časopisih bère — je v nekterih krajih na Ogerskim med ljudstvom, ki nič družiga denarja nima in si drugač pomagati ne more, še precej teh bankovcev. — 20. dan t. m. so odperli pervikrat novi veličanski železni most čez Donavo med Budo in Peštam, kteriga so 10 lét delali. — Nek čevljar v Peštu, oče deseterih otrok, je zadel unidan v veliki loteriji srečko, ki mu je 30,000 gold. naklonila. Srečen čevljar! — Telegrafe na Ogerskim bojo pod zemljó skozi svinčene cevi peljali. — Serbska vojvodina ne bo s Horvaško kronovino zedinjena, ampak bo samostojna kronovina. Cesar se bojo imenovali „velki vojvoda“ — za vojvoda-namestnika je pa — kakor se bère — general Mayerhofer izvoljen. — Bansko svetovavstvo v Zagrebu je ustanovilo učilnico za ruski, poljski in česki jezik — za domači ilirski pa ne!! Učeni Slovan gosp. Dragotin Zupan je učenik izvoljen. — Bati se je, de bi Angleži in Francozje zavoljo Turčije s Rusam vojske ne začeli. Mnoge znamnja to kažejo, posebno pa de so

Angleži pred Dardanilami (to je tisti kraj na morji s štirimi gradovi obdan, iz kterih se zamore vhod k poglavnim Turškim mestu „Carigrad“ braniti) svoje vojne barke postavili, ki zamorejo, če je treba, v 30 urah v Carigrad Turškemu cesarju na pomoč priti; ne delječ za Angležskimi barkami stojé Francozke. Angležko in Francozko vladarstvo terja od Rusovskiga Cesarja, de naj se odtegne s svojo oblastjo iz Donavskih knežín in de naj se za kupčijo vsim narodam ondi enakopravnost dodelí. Javalne se bo Rusz lepo vdal tem terjatvam. — Zamorci v Hajti so tudi cesarja dobili, ki se Favstin I. imenuje, in ki sije svojo cesarsko stražo popolnoma po izgledu rajnciga Napoljona napravil. Nekatere kompanije, ki obstojé iz belih vojakov, iz zamorcov in iz rujavih Mesticov so posebno čudne viditi. — Zdej imajo tudi na Pruskim v vasí Sukrin 4 ure od poglavniga mesta Dancig nekiga zamaknjeniga kovača, ki ljudém prerokuje. Kér je pa njegovo govorjenje takó zmešano, de ga nihče ne razume, mu stoji vedno njegova mlada lepa ženka na strani, ki je tolmačica zamaknjeniga kovača. Višji zdravilstva svetovavec Dr. Šapper je obiskal večkrat zamaknjenca, in se prepričal, de je revež bolán. Komedijska prekanjena lepe mlade ženice, ktero posebno možki radi obiskovat hodijo, de jim prorokuje — se lahko iz prerokovanja spozná, ki ga je 8. dan t. m. na znanje dala, rekoč: „V letu 1850 bojo rožce cvetele okoli krone Pruskiga kralja; na Turškim se bo kri prelivala, na Francozkim bojo prekucije; na Rusovskim se bo strašna nesreča zgodila; na Avstrijskim bo ženitev.“ Kdo ne spozná iz tega politiske komedije, ki je v tem prerokovanji očitna kot beli dan? — Zraven tega se je še en prerok oglasil, ki tudi gotovo pečeni krüh jé. V nekim Bavarskim kloštru so namreč najdlji prerokovanje za 6 let, ktero nekteri časopisi po svetu trosijo kakor de bi ne vedili, de imamo prerokovanja že za 50 let na prej! Ta prerok pravi: de v letu 1848 ne bo nič dognaniga; v letu 1849 tudi ne veliko; v letu 1850 se bojo ene vrata odperle; v letu 1851 bo edinost; v letu 1852 bo denarja kakor sená; v letu 1853 bo pa marsikteri vpil: ojem ine! Pameten človek se smeja takim puhlim prerokam.

Kratkočasnica.

En soldat, ki je pri topu (kanonu) na straži stal, je stražo zapustil. Ko so zavoljo tega odgovor od njega terjali, se izgovarja rekoč: „E den ne more topa odnesti; ako jih pa več pride, ga pa jez sam tudi ne vbranim.“

Današnjemu listu je pridjan 44. dokladni list.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnji	
	24. listopada.		12. listopada.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače	2	19	2	15
1 » » banaške	2	20	2	25
1 » Turšice	—	—	1	38
1 » Soršice	—	—	1	57
1 » Reži	1	26	1	28
1 » Ječmena	—	—	—	—
1 » Prosa	—	—	1	10
1 » Ajde	—	—	1	7
1 » Ovsa	—	57	—	50